

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome

Meistaru iela 10-502, Rīga, LV-1050, tālr. 27343432, e-pasts seplp@seplp.lv, www.seplp.lv

Rīgā, 04.12.2024.

Nr. 28/6-3

Atzinums par LR 1 raidījumā “Pēcpusdiena” pārraidīto sižetu

2024. gada 7. novembrī Latvijas sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons (turpmāk tekstā arī – ombuds) ir saņēmis [...] (turpmāk – Iesniedzējs) iesniegumu (turpmāk – Iesniegums), kurā lūgts vērtēt VSIA “Latvijas Radio” (turpmāk arī – LR) programmā LR 1 2024. gada 5. augustā raidījumā “Pēcpusdiena” pārraidīto sižetu “Bet kāda tūriste no Austrālijas ir vērsusies ar sūdzību gidu organizācijā...” un pēc tā tapušo 2024. gada 5. augusta publikāciju Latvijas sabiedrisko mediju vienotajā portālā Lsm.lv (turpmāk – Lsm.lv) – “Kultūru atšķirība vai nepieņemama rīcība? Austrālijas tūriste sūdzas par Latvijas pirts pakalpojumu”.

Iesniedzējs lūdz izskatīt LR žurnālistes Sintijas Lukjanskas (turpmāk – LR žurnāliste) izveidoto raidījuma sižetu un publikāciju, norādot, ka tajos ir publiskas Iesniedzēju *apkaunojošas un [Iesniedzēja] reputāciju graujošas ziņas, kuras absolūti neatbilst patiesībai*. Iesniedzējs uzskata, ka LR žurnāliste ir publicējusi *par [Iesniedzēju] apkaunojošu un nepatiesu rakstu, kas veidoti uz absolūti nepārbaudītiem un safabricētiem materiāliem, tādējādi arī pazemojot un apkaunojot visu Pirts industrijas cieņu un godu*.

Lai izvērtētu Iesniegumā lūgto, ombuds no 2024. gada 7. novembra līdz 29. novembrim:

- iepazīnās ar Iesnieguma saturu;
- iepazīnās ar 2024. gada 5. augusta LR 1 raidījuma “Pēcpusdiena” sižetu “Bet kāda tūriste no Austrālijas ir vērsusies ar sūdzību gidu organizācijā...”;

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti (ierakstā no 27:45 līdz 35:07 min.):

https://latvijasradio.lsm.lv/lv/lr/arhivs/?__uri=lv/lr/arhivs/&adv=1&channel=1&d=5&d2=&key word=&m=8&m2=&y=2024&y2=&page=1

- iepazīnās ar 2024. gada 5. augusta publikāciju Lsm.lv “Kultūru atšķirība vai nepieņemama rīcība? Austrālijas tūriste sūdzas par Latvijas pirts pakalpojumu”;

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:

<https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/05.08.2024-kulturu-atskiriba-vai-nepienemama-riciba-australijas-turiste-sudzas-par-latvijas-pirts-pakalpojumu.a563972/>

- 2024. gada 11. novembrī uzdeva jautājums LR galvenajai redaktorei Anitai Braunai, uz kuriem 2024. gada 26. novembrī saņēma LR galvenās redaktores atbildi ar klāt pievienotajām Ziņu dienesta vadītāja un raidījuma producenta sagatavotajām atbildēm.

Izvērtējot Iesniegumu, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

konstatē:

[1] Iesniegumā norādītā sižeta “Bet kāda tūriste no Austrālijas ir vērsusies ar sūdzību gidu organizācijā...” [turpmāk arī – sižets] ievadā tiek sniegta informāciju par to, ka kāda tūriste no Austrālijas [turpmāk arī – pakalpojuma saņēmēja] ir vērsusies ar sūdzību gidu organizācijā (vārdā nenosauktā) par piedzīvoto **uzmācības pilnu pirts rituālu ar erotiskās masāžas piedāvājumiem**, apmeklējot SPA procedūras Latvijā. *Pirts rituāla laikā uzdoti arī tūristes skatījumā nepiedienīgi jautājumi un beigās piedāvāts arī par seansa atlikušo summu nemaksāt, jo pirtnieks* [turpmāk tekstā arī – pakalpojuma sniedzējs] **šo procedūru esot izbaudījis** [visi izcēlumi mani – E.A.] (27:45-28:11).

Raidījuma vadītāja uzdod jautājumus: **Cik pamatoti ir šādi pārmetumi un vai šādas sūdzības no ārvalstu tūristiem tiek saņemtas bieži, un kā tas ietekmē mūsu tūrisma nozari** [..] [visi izcēlumi mani – E.A.] (28:11-28:20)?

Stāstījumu turpina LR žurnāliste, izklāstot viņas rīcībā esošo informāciju un to, ka *dienas laikā tā arī nav izdevies sazināties ar tūristi no Austrālijas* (28:27-28:44), un atkārtoti sižeta ievadā izskanējušo notikušā izklāstu, papildinot to ar Austrālijas tūristei pirts rituāla laikā uzdoto jautājumu atstāstu: *Vai tev patīk vīrieši, vai tev ir draugs? Un tamlīdzīgi*. Tiek sniegta informācija, ka pirtnieks esot apgalvojis, *ka šādas darbības ir ierastas Latvijā un latviešu meitenēm tādas patīkot. Tādēļ tūristei radusies ne vien nepatīkama pieredze, apmeklējot Latviju, bet arī tāds greizs uzskats, ka Latvijā šādi notiek pirts rituāli* [..] (28:46-29:17).

Atbildot uz raidījuma vadītājas jautājumu par tūrisma nozares reakciju uz šo atgadījumu, LR žurnāliste informē, ka ir sazinājusies *ar to tūrfirmu, kas tā kā piedāvāja vispirms tūristei apmeklēt*

*mūsu pilsētu, galvaspilsētu, Latviju kopumā, kam seko sarunas ar Hariju Eglienu – gidu, kurš darbojas vienā no Rīgas tūrfirmām, kas nodrošina tūristiem ekskursijas pa Rīgu – atstāsts, žurnālistei norādot, ka gids gan nav vadījis ekskursijas šai austrālietei, taču strādā **firmā, kurā ārzemiece ir vērsusies** [izcēlums mans – E.A.]. Žurnāliste stāsta, ka Harijs Egliens ir visnotaļ sašutis par to, ka tūristiem jāpiedzīvo kas šāds, turklāt ar argumentu, ka Latvijā tā dara, jo tas atstāj negatīvu iespaidu par valsti kopumā (29:18-29:31). Tālāk seko intervijas ar Hariju Eglienu ieraksts, kurā intervējamais izklāsta savas pārdomas par to, kā notikušais varētu ietekmēt Latvijas pieņemošā tūrisma industriju un ārvalstnieku vēlmi apmeklēt Latviju, jo tur [Latvijā] pakalpojuma sniedzēji **seksuālus uzbrukumus veic** [izcēlums mans – E.A.], [...] mēs šādā veidā varam zaudēt potenciālus tūristus, potenciālus ceļotājus, kas varbūt citādi gribētu braukt uz Latviju, bet tagad nebrauks, īpaši vientuļas sievietes, kas vienatnē ceļo (29:56-30:26). Žurnāliste piebilst, ka Harijs Egliens ir norādījis, ka **tādas sūdzības nekad nav nācies saņemt** [izcēlums mans – E.A.] (30:27-30:32).*

Sīžeta turpinājumā tiek atstāstīta saruna ar tūristu gidu Līgu Anaņinu, kura saviem klientiem iesaka pirts pakalpojumus un uzskata, ka tas ir šokējoši, ka šāds pakalpojums tiek pasniegts Latvijā kā kaut kas ierasts – Vai tev nevajadzētu erotisko masāžu? Pašai gidei ne ar ko tādu **nav nācies saskarties** (30:40-31:13).

Seko radījuma vadītājas konstatējums, ka tūrisma nozarē par to īpaši līdz šim nav runāts un **tādas situācijas nav bijušas** [izcēlums mans – E.A.] un tiek uzdots jautājums LR žurnālistei, ko par to saka pats pirtnieks [...].

Žurnālistes atbilde: *Tātad sazvaniņos arī ar pirts SPA pakalpojumu sniedzēju, aicinot skaidrot šo situāciju, jo nu tas ir tā diezgan šokējoši kaut ko tādu uzzināt vispār. Kā pastāstīja “Sapņu SPA” īpašnieks un pirtnieks [pakalpojuma sniedzējs], tad, jā, patiešām pagājušajā nedēļā pie viņa ir viesojusies tūriste no Austrālijas un, atskatoties uz šo situāciju, viņš norāda uz, iespējams, kultūru dažādību, kā arī noliedz, ka piedāvā veikt erotiskās masāžas. [pakalpojuma sniedzējs] nodarbojas ar tonizējošām un relaksējošām masāžām, tāpat norādot, ka sarunas laikā taujājis, vai sievietei jebkad ir izmēģinājusi pirts masāžu, uz ko atbilde esot bijusi noliedzoša, vai ka tā ir bijusi ļoti, ļoti sen. Tāpat, stāstot par pirts rituāliem [pakalpojuma sniedzējs] skaidro, ka jebkurš pirtnieks pirms tam iztaujā klientu, vai tam kaut kas sāp fiziski vai emocionāli, ar kādu mērķi ir atbraucis, kā var palīdzēt un tamlīdzīgi. Arī pēc pirtnieka teiktā kliente vispār neesot zinājusi, kas ir pirts, jo Austrālijā zinot tikai saunas (31:23-32:25).*

Tālāk seko telefonintervijas ieraksts, kurā pakalpojuma sniedzējs izklāsta savu viedokli par notikušo:

*Erotiskā noteikti nē, [neskaidri – iespējams saka “es piedāvāju” vai “tiek piedāvāta”] relaksējošo, kas tiek piedāvāta visiem, kādu jūs vēlētos vairāk – relaksējošo masāžu vai tonizējošo? Un, varbūt, šis relaksējošais – nu es saku – varbūt ir pārprasts nu kā erotiskā, es nezinu? Jebkura pirts rituāla sākumā ir pārruna ar cilvēku, ar klientu, kas viņam patīk, ko viņam, kāds pēriens .. nu jā, es sapratu viņai pēriens ..laikam, nu jā, viņa nekad nav bijusi pirtī. Bet vienalga mēs ejam cauri šiem jautājumiem un kāpēc tie jautājumi ir – tāpēc, ka citreiz, ja cilvēks, nu piemēram, ir **viens vai tikko šķīries**, viņam tā ir **sāpe, problēma**. Viņš to grib **caur pirti mēģināt varbūt atrisināt**, atveseļot, tikt tam pāri. Pirtnieks **to palīdz izdarīt kaut kādos klientam vajadzīgos pasākumos, ne jau kaut kādos priekš sevīm** [visi izcēlumi mani – E.A.] (32:30-33:14).*

Sīžeta turpinājumā LR žurnāliste izklāsta pakalpojuma sniedzēja sniegto informāciju, ka *sieviete par saņemtajiem pakalpojumiem ir veikusi arī pēcapmaksu, kas radot neizpratni, ka, ja viss ir bijis tik slikti, kā stāstīts, tad kāpēc vispār ir samaksāts. Tāpat viņš norādīja, ka sazinoties ar citiem pirtniekiem, ik pa laikam sanākas saskarties ar dažādām ārzemnieku sūdzībām, ka tūristi pieprasa kādus pakalpojumus, kas nav iekļauti pakalpojumu klāstā un, saņemot atteikumu, ir gana neapmierināti (33:14-33:40).*

LR žurnāliste, lai saprastu, vai šādi gadījumi notiek un ir bijušas kādas sūdzības, uzrunā “Latvju pirts un SPA asociācijas” padomes priekšsēdētāju Igoru Stepanovu, kurš norādīja, ka **tādu sūdzību neesot bijis**, un uzsvēra, ka *cilvēkiem ir jādodas pie sertificēta pirtnieka, un, ka, piemēram, pirtniekam ir jābūt apģērbtam, taču nav nekādu noteikumu, ka šim klientam būtu jābūt kailam. [..] Kā arī tas, ka **vienīgais, ko pirtnieks var pajautāt procedūras laikā**, ir tas “kā jūs jūtaties” un vai vajag palielināt vai paaugstināt temperatūru, un trešais jautājums – vai jūs vēlaties padzerties. Respektīvi, **nekādi intīmi jautājumi netiek uzdoti pirts laikā** [visi izcēlumi mani – E.A.] (33:14-34:45).*

Sīžeta noslēgumā LR žurnāliste informē, ka ir uzdevusi jautājumu Lauku tūrisma asociācijai par to, vai ir bijušas kādas sūdzības par pirtniekiem, *kas piedāvā pakalpojumus, kas nav publiski pieejami reklāmās vai mājaslapās*, un ka turpinās sekot līdzi un informēt par šo tematu.

[2] Iesniegumā norādītā 2024. gada 5. augusta publikācija Lsm.lv “Kultūru atšķirība vai nepieņemama rīcība? Austrālijas tūriste sūdzas par Latvijas pirts pakalpojumu” ir uzskatāma par 2024. gada 5. augusta programmas LR 1 raidījuma “Pēcpusdiena” sīžeta konspektīvu pārstāstu. Ombuds publikācijas saturā nekonstatē būtiskas atšķirības no radio sīžeta satura, tāpēc savus secinājumus veidos par programmas LR 1 sīžeta saturu.

[3] Iesniedzējs Iesniegumā izsaka šādus iebildumus par sīžeta saturu un tā sagatavošanas procesu

[visi izcēlumi mani – E.A.):

- sižets satur [...] *apkaunojošas un pakalpojuma sniedzēja reputāciju graužošas ziņas, kuras **absolūti neatbilst patiesībai***;
- sižets ir izveidots [...] *pat **nemēģinot pārbaudīt patiesos lietas materiālus***. Akli uzklusot *vienas personas stāstījumu, kā arī sagrozot informāciju* [...];
- sižets ir *pazemojis* pakalpojuma sniedzēju [...] *gan kā personību, gan kā sava amata darītāju*;
- *Sižetā tiek atstāstīts gadījums, ka [pakalpojuma sniedzējs] **esot piedāvājis????!!!** savai klientei **erotisko masāžu**, kuru žurnāliste atspoguļoja kā [pakalpojuma sniedzēja] veiktu **SEKSUĀLU UZBRUKUMU un UZMĀCĪBAS PILNU PIRTS RITUĀLU***;
- *Raidījuma veidošanas laikā [LR žurnāliste] zvanīja [pakalpojuma sniedzējam], uzklusot [pakalpojuma sniedzēja] doto informāciju, bet gala sižetā **tas netika ņemts vērā** ieliekot dažas no koncepta **izrautas frāzes***.
- *Par [LR žurnālistes] neprofisionālītāti (drīzāk gan **tīšu nodomu**) apliecina arī tas, ka intervējot citu sižetā iesaistīto personu (gidu H. Eglienu) viņa, H. Egliena teikto raidījumā atspoguļoja pilnīgi **sagrozītā veidā**, ko atzina pats H. Egliens*.
- *Kā atzina pati [LR žurnāliste] viņa pati nekad nav bijusi Pirts rituālā un **neko par to nezina**, kas rada nesaprašanu - kā pirms kāda sižeta veidošanas viņa **neievāc nekādu informāciju** – kas ir Pirts Rituāls, kas rituāla laikā notiek un kādas emocijas klienti piedzīvo. Tas parāda, ka žurnāliste akli **raksta par sev nezināmām lietām** (tikai no kādas personas izteikumiem).*
- *Par relaksējošas masāžas veikšanu Pirts rituāla laikā, žurnāliste izveidoja sižetu iepinot tādus vārdus kā **SEKSUĀLS UZBRUKUMS, UZMĀCĪBAS PILNS PIRTS RITUĀLS** un vēl daudzus citus mani **diskreminējošus vārdus**, ko veikusi konkrēta persona **minot** [pakalpojuma sniedzēja] **vārdu, uzvārdu un vietas nosaukumu**.*
- ka ir publiskoti pakalpojuma sniedzēju apkaunojošs, apmelojošs un nepatiess sižets un raksts, kas veidoti uz **absolūti nepārbaudītiem un safabricētiem materiāliem**, tādējādi arī pazemojot un apkaunojot **visu Pirts industrijas cieņu un godu**.

[4] LR Ziņu dienesta vadītājs un raidījuma producents ir sniedzis šādas atbildes uz ombuda uzdotajiem jautājumiem [visi zemāk veiktie izcēlumi mani – E.A.):

1) kā LR žurnāliste ieguva informāciju par sižetā izklāstīto epizodi?

*Žurnāliste situācijas aprakstu saņēma kā rakstisku informāciju [...] no uzticama avota. Saņemtajā ziņā bija norāde uz oficiālas **tūrisma organizācijas mājas lapu**, kurā bija atrodama šīs **tūristes rakstiskā atsauksme** un paustās bažas. Sazinoties ar šīs organizācijas pārstāvjiem, šie avoti informāciju apstiprināja arī mutiski intervijās.*

*[...] tajā [tūristes rakstiskajā atsauksmē] sieviete, kas ceļo vienatnē, norāda, ka pēc pirts rituāla no pirtnieka saņēmusi erotiskās masāžas piedāvājumu un vairākus dīvainus jautājumus, piemēram, vai viņai patīk vīrieši, vai ir draugs u.c. Sūdzībā apgalvots, ka pirtnieks arī sacījis, ka sievietei nav jāmaksā vairāk nekā jau ir pārskaitīts priekšapmaksā, jo viņš izbaudījis pieredzi kopā ar viņu. **Sūdzībā arī ir norādīta konkrētā pirts**, kurā tūriste saņēmusi pakalpojumu.*

2) kā tika īstenota tūristes sniegtās informācijas pārbaude?

*Žurnāliste sazinājās gan ar **informācijas sniedzēju** gidu organizācijā, gan ar konkrēto **tūristi**, gan pašu **pirtnieku**.*

*Latvijas Radio Ziņu dienestam nebija un joprojām nav pamata apšaubīt sievietes izklāstītos faktus, jo viņa sākotnēji tūrisma organizācijā vērsās ar **jautājumu**, vai tas, ko viņa piedzīvoja, ir uzskatāma par normālu pirts pieredzi Latvijā. Proti, nav saskatāma sievietes motivācija izplatīt apmelojumus par konkrēto pirti.*

*Pēc sižeta izskanēšanas S. Lukjanskai izdevās sazināties ar tūristi, un šajā saziņā sieviete detalizēti **aprakstīja un apstiprināja notikušo**, tomēr atteicās no plašākiem komentāriem ēterā, norādot, ka piedzīvotais viņu ir emocionāli traumējis un pēc tā viņa ir bijusi spiesta meklēt psiholoģisku atbalstu. Tūristes sniegtais **detalizētais situācijas apraksts**, kas ir Latvijas Radio rīcībā, sniedz vairākas detaļas, kas liek domāt, ka pirtnieks ir veicis erotiskus pieskārienus.*

3) kādi redakcionālie apsvērumi lika lemt par sižeta veidošanu un kāds bija sižeta veidošanas mērķis?

*Informācija par, **iespējams**, nepiemērotu uzvedību un **iespējamu** seksuālu uzmākšanos, ko varētu būt pieredzējusi Austrālijas tūriste no personas, kas sniedz spa/pirts pakalpojumus, pēc žurnālistes un Ziņu dienesta redaktoru un producentu domām, bija **pietiekami ticama** un problēma nopietna, lai sāktu skaidrot šo tematu. Saziņā ar Latvijas Radio žurnālisti tūriste norādīja, ka ir svarīgi par notikušo pastāstīt, lai būtu pārlicība, ka kas tāds neatkārtojas.*

*Turklāt šādas sūdzības gan ietekmē visas valsts tēlu tūristu acīs, gan liek uzdot jautājumus, vai spa/pirtnieku pakalpojumu kvalitāte ir **pienācīgi regulēta**. Sižetā tika sniegts gan tūristes, gan*

pirtnieka, gan tūrisma organizācijas viedoklis. Šī problēma turpmāk arī lika pievērst uzmanību jautājumam par spa/pirts pakalpojumu sniedzēju profesionālās darbības regulējumu (piedāvāto pakalpojumu kvalitāte, pirtnieka kvalifikācija, darbības ētikas kodeksa esamība, sūdzību izskatīšanas procedūras vai to neesamība).

Šeit temata turpinājums: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/06.08.2024-kas-var-klut-par-pirtnieku-un-kas-notiek-ja-pirtnieks-parkapj-etikas-kodeksu.a564112/>

Konkrētais pirtnieks savus pakalpojumus piedāvā publiski un arī intervijā izstāstīja savu versiju par notikušo. Cik izdevās noskaidrot, šis uzņēmums nav nevienas pirtnieku profesionālās organizācijas biedrs.

4) kā vērtējat Iesniedzēja teikto, ka sižets tapis uz absolūti nepārbaudītiem un safabricētiem materiāliem?

*Protams, pirtnieka un klientes konkrētajā notikumā klāt bija tikai viņi abi divi, un katram acīmredzot ir **cits skatījums/skaidrojums** par notikušo. Tieši tāpēc nevienā sižetā **netika apgalvots**, ka viens ir cietušais un otrs varmāka, tika **izklāstīta situācija**, pēc kuras kliente sūdzējās par savu, pēc viņas vārdiem, traumatisko pieredzi un jautāja, kā rīkoties šādā gadījumā. Un arī **sižetā tika norādīts, ka nav skaidrs**, vai tā ir vienkārši kultūru uztveres atšķirība, vai tomēr ir pamats aizdomām par kādiem pārkāpumiem. To, iespējams, var noskaidrot tikai policija/izmeklēšana, ko acīmredzot Austrālijā dzīvojošā tūriste nezina vai šeit rosinās. Tieši tāpēc šīs situācijas analīze varētu dot pamatu spa/pirts pakalpojumu sniedzējiem rūpīgāk apdomāt, ko un kā viņi piedāvā tūristiem un vai ir izstrādāta kāda kārtība, kā šādos gadījumos ārvalstniekiem rīkoties.*

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

secina:

[5] Iesniegumā izklāstītie iebildumi par LR sižetā izskanējušās informācijas neobjektivitāti, nepatiesumu, par vienpusējas informācijas sniegšanu, apzinātu klausītāju maldināšanu un informācijas sagrozīšanu, kā arī par tendenciozitāti sižetā aprakstītā notikuma interpretācijā, liek izvērtēt LR sižeta saturu un tā tapšanas procesa atbilstību:

1) Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālajās vadlīnijās noteiktajai redakcionālajai vērtībai “Patiesums” – *Sabiedrības tiesības saņemt patiesu informāciju nosaka visus sabiedrisko mediju darba aspektus. Tiekšanās pēc patiesības un tās atklāšana ir profesionālas*

žurnālistikas galvenais mērķis. Tas nodrošina auditorijas uzticēšanos sabiedriskajiem medijiem.

- 2) Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālajās vadlīnijās noteiktajam sabiedrisko mediju darbības profesionālajam principam “Precizitāte” – *Sabiedriskie mediji sniedz pārbaudītu un iespējami precīzu informāciju, tie nedrīkst apzināti maldināt auditoriju, sagrozīt vai izdomāt faktus. Ja par kādas informācijas precizitāti ir šaubas, tas ir skaidri jānorāda.*
- 3) Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālajās vadlīnijās noteiktajam sabiedrisko mediju darbības profesionālajam principam “Objektivitāte” – *Sabiedriskie mediji satura izklāstā balstās uz faktiem, izmanto informāciju, kas palīdz saprast kontekstu, un gādā, lai izskan tematam, žanram vai raidījuma formātam būtiskie argumenti un viedokļi. Nav pieļaujama tendenciozitāte satura izklāstā, ziņu vai materiāla izkārtojumā, balss intonācijā vai vārdu izvēlē.*

[..] Veidojot saturu, sabiedriskie mediji nepārstāv nekādas citas intereses kā vienīgi sabiedrības intereses zināt patiesību par notikumiem, kas tiem varētu būt svarīgi un interesanti.

- 4) Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālo vadlīniju raidījuma un cita satura veidošanai punktā 2.2. “Darbs ar informācijas avotiem” noteiktajam – *[..] Žurnālists kritiski izvērtē informācijas avotu uzticamību, to motivāciju gūt labumu sev vai nodarīt kaitējumu citiem, [..].*

[5] LR sižets ir veidots, balstoties uz LR žurnālistei sniegto informāciju, ka kādā tūrisma organizācijas mājaslapā ir publiskota tūristes no Austrālijas rakstiska atsauksme par piedzīvoto pirts rituāla laikā, norādot atsauksmē konkrēto pirts pakalpojuma sniedzēju un izsakot savu neizpratni par notikušo.

Sižeta ierosinājums ir gan konkrētais tūristes aprakstītais incidents, gan nevēlamas seksuālās uzvedības tēmas aktualitāte sabiedrībā. Kā savā atbildē uz ombuda uzdotajiem jautājumiem norāda LR Ziņu dienests, tad *Informācija par, iespējams, nepiemērotu uzvedību un iespējamu seksuālu uzņēmēšanos, ko varētu būt pieredzējusi Austrālijas tūriste no personas, kas sniedz spa/pirts pakalpojumus, pēc žurnālistes un Ziņu dienesta redaktoru un producentu domām, bija pietiekami ticama un problēma nopietna, lai sāktu skaidrot šo tematu. [..] Turklāt šādas sūdzības gan ietekmē visas valsts tēlu tūristu acīs, gan liek uzdot jautājumus, vai spa/pirtnieku pakalpojumu kvalitāte ir pienācīgi regulēta.*

Tādējādi ombuds secina, ka sižeta veidošanas motīvi nav saistīti ar konkrēto pakalpojuma sniedzēju, bet gan ar notikušu incidentu un nevēlamas seksuālās uzvedības tēmu kopumā.

[6] Sižeta veidošanas procesā LR žurnāliste ir sazinājusies gan ar rakstiskās atsauksmes autori – pakalpojuma saņēmēju, gan ar konkrēto pakalpojuma sniedzēju. Šie divi informācijas avoti ir primārie sižeta satura veidošanā. Trīs citi sižetā izmantotie informācijas avoti (divi tūristu gidi un Latvju Pirts un SPA asociācijas pārstāvis) ir sekundāri avoti, kuri sniedz savus komentārus par konkrēto notikumu un vērtē šādu incidentu iespējamo ietekmi uz uzņemošā tūrisma industriju kopumā.

Pakalpojuma sniedzēja viedoklis par notikušo incidentu tiek noskaidrots telefonintervijas laikā. Jāņem vērā, ka pakalpojuma sniedzējs šajā intervijā tiek konfrontēts ar pakalpojuma saņēmējas pausto notikuma interpretāciju, uz kuru viņš reaģē ar noliegumu, taisnošanos un centieniem sniegt savu skaidrojumu. Pilnīgi objektīvi, nonākot šādā konfrontācijas situācijā, intervējamā persona izklausās apjukusi un nedroša, kas sižeta auditorijai liek šaubīties par tās teiktā patiesumu.

Tā kā pakalpojuma saņēmēja atteicās sniegt plašākus komentārus LR ēterā, tad viņas redzējums par incidentu tiek izklāstīts raidījuma vadītājas un LR žurnālistes pārstāstā, balstoties uz to informāciju, kuru LR žurnāliste saņēma no pakalpojuma sniedzējas t.sk. arī rakstiskā veidā. Ņemot vērā, ka viņas versiju izstāsta žurnālisti, kā arī to apstākli, ka sižeta veidošanas konkrētais iemesls bija pakalpojuma saņēmējas rakstiskā atsauksme par pirts rituālu, sižeta klausītāju auditorijai var rasties iespaids, ka sižeta veidotāji ir pieņēmuši pakalpojuma saņēmējas interpretāciju notikušajam un tādējādi pasniedz informāciju vienpusēji un tendenciozi.

Pakalpojuma saņēmējas sniegtā informācija par pirts rituālā notikušo atšķiras no pakalpojuma sniedzēja izklāstītā notikuma apraksta un notikušā skaidrojuma. Izvērtējot abu notikumā iesaistīto personu sniegto informāciju, ombuds secina, ka LR Ziņu dienestam nebija pamata apšaubīt pakalpojuma saņēmējas sniegto informāciju un informācijas sniegšanas motīvus. Vienlaicīgi, apzinoties pakalpojuma sniedzēja un pakalpojuma saņēmējas sniegtās informācijas atšķirību un neiespējamību objektīvi rekonstruēt pirts rituāla laikā notikušo, sižetā ir izklāstītas abu iesaistīto pušu pozīcijas, kas atspoguļojas arī sižetam veltītā raksta sabiedrisko mediju portālā Lsm.lv virsrakstā “Kultūru atšķirība vai nepieņemama rīcība? [..]”. Šī iemesla dēļ sižets iesākas ar informāciju, par to, ka kāda tūriste ir vērsusies gidu organizācijā ar sūdzību par *uzmācības pilnu pirts rituālu*, kam seko raidījuma vadītājas uzdotais jautājums - *Cik pamatoti ir šādi pārmetumi un vai šādas sūdzības no ārvalstu tūristiem tiek saņemtas bieži, un kā tas ietekmē mūsu tūrisma nozari [..]*? – kas uzskatāms par noteicošo jautājumu, uz kuru sižetam ir jāsniedz atbilde.

[7] Noskaidrot patiesību par incidentu starp pakalpojuma sniedzēju un pakalpojuma saņēmēju nav iespējams. Atšķiras ne tikai abu pušu sniegtie notikušā apraksti, atšķiras arī tas, kā viena vai otra puse notikušo uztver un interpretē, un tā visa pamatā, nenoliedzami, ir arī kultūru atšķirības. Kas vienā kultūrā šķiet nepārprotams, citā tiek saprasts savādāk, kas vienā tiek pieņemts, citā – netiek pieļauts. Pakalpojuma saņēmēja pirts rituālu ir uztvērusi kā *uzmācības pilnu*, tā laikā uzdotie jautājumi un beigās izteiktais piedāvājums nemaksāt, *jo pirtnieks šo procedūru esot izbaudījis*, viņai ir šķituši *nepiedienīgi*, erotiskās masāžas piedāvājums – nepieņemams. Tā ir viņas patiesība, kuru pakalpojuma sniedzējs nepieņem, jo, vai nu viss ir bijis pilnīgi citādi, vai vienkārši viņš ir ticis pārprasts. Arī pakalpojuma sniedzēja interpretācija var izrādīties patiesība, jo vienmēr pastāv iespēja pārprast, atšķirīgi saprast notiekošo, balstoties savā atšķirīgajā pieredzē, atšķirīgajos mērķos, interesēs, vajadzībās un vērtību priekšstatos.

Žurnālista uzdevums šādos “nenoskaidrojamas patiesības” gadījumos ir pēc iespējas precīzi atspoguļot abu pušu redzējumu, nesagrozt un neinterpretēt to, vienlaicīgi sniedzot arī papildu kontekstuālo informāciju, kas auditorijai palīdz nonākt līdz saviem secinājumiem. Žurnālists nav policists vai prokurors, žurnālistikā izmeklēšanas iespējas ir daudz šaurākas, to galvenais instruments ir iesaistīto pušu uzklauššana un jautājumu uzdošana. Žurnālists nav tiesnesis, viņš nespriež tiesu un nepiespiež vainīgajam sodu, bet gan pēc iespējas objektīvi un precīzi informē par notikušo, atstājot secinājumus auditorijas ziņā. Žurnālistam nav pienākums būt absolūti neitrālam, viņš drīkst paust arī savu viedokli, drīkst noticēt un uzticēties vienai un nenoticēt un neuzticēties otrai pusei, saglabājot vienādas tiesības abām pusēm paust savu redzējumu un pamatot to. Tas nozīmē, ka žurnālistam nevajadzētu kļūt par kādas vienas puses advokātu – uzņemties tās aizstāvības funkcijas.

Tāpat nav pieļaujams, ka kāda no pusēm sāktu izmantot žurnālistu kā instrumentu, lai vērstos pret pretējo pusi. Analizējot šo sižetu, ombuds secina, ka šāda sabiedriskā medija instrumentalizācija nav notikusi, LR žurnāliste nav ieņēmusi pakalpojuma saņēmējas interešu aizstāvja pozīciju, kā arī ombuds pieņem, ka pakalpojuma saņēmējas nodoms nav bijis vērsties pret pakalpojuma sniedzēju, ne apmelot, ne nomelnot to, tikai noskaidrot – vai Latvijā tā ir pieņemts? Gan abi intervētie tūrisma gidi, gan Latvju pirts un SPA asociācijas padomes priekšsēdētājs šādas tradīcijas pastāvēšanu noliedz, kas nozīmē, ka *pirts industrijas cieņa un gods* ar šo sižetu nav skarti, ka runa ir par vienu atsevišķu gadījumu, kura sakarā nevar pierādīt ne to, ka tas tā ir bijis, ne arī to, ka nav bijis.

Tas rada jautājumu, vai žurnālists šādā situācijā ir tiesīgs publiskot pakalpojuma sniedzēja vārdu, ja jau neko nevar pierādīt. Konkrētajā gadījumā ir jāsecina, ka, ja apstiprinās tas, ka pakalpojuma

saņēmēja savā publiski tūrisma organizētāju mājaslapā pieejamajā atsauksmē ir sniegusi informāciju, kas ļauj identificēt pakalpojuma sniedzēju, tad šādas publiski pieejamas informācijas publicēšana nav uzskatāma par personu tiesību uz privātumu aizskārumpu. Informācijai par pakalpojuma sniedzēju ir jābūt publiski pieejamai, ciktāl šī informācija ir saistīta ar šīs personas profesionālo darbību, kas atbilst šim gadījumam.

[8] Ombuds secina, ka LR žurnāliste sižetā nelieto notikušā incidenta apzīmējumam vārdu savienojumu “seksuāls uzbrukums”. Šādu apzīmējumu, neattiecinot to uz konkrēto incidentu, savās pārdomās par to, kā notikušais varētu ietekmēt ārvalstnieku vēlmi apmeklēt Latviju, izsaka Harijs Egliens: *jo tur [Latvijā] pakalpojuma sniedzēji seksuālus uzbrukumus veic, [...] mēs šādā veidā varam zaudēt potenciālus tūristus, potenciālus ceļotājus, kas varbūt citādi gribētu braukt uz Latviju, bet tagad nebrauks, īpaši vientuļas sievietes, kas vienatnē ceļo.*

Ombuds secina, ka LR žurnālistei, lai veidotu šo sižetu, nav nepieciešamas zināšanas par pirts rituālu, jo sižeta tēma ir nevis pirts rituāls, bet gan konkrētās pakalpojuma saņēmējas piedzīvotais šī rituāla laikā – viņas, kā šo rituālu nepārzinošas, Latvijas pirts tradīcijas nezinošas personas uztvere, ar kuru, iespējams, ir jāreķinās katram, kas šādus pakalpojumus piedāvā ārvalstniekiem.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

vērš uzmanību:

[9] Sabiedrisko mediju ombuds atzinumus sniedz normatīvo aktu definētajās kompetences robežās un izmantojot sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un Rīcības un ētikas kodeksu normas, kas attiecas uz profesionālo ētiku un tās ievērošanu redakcionālajos lēmumos un profesionālajās procedūrās, kas veiktas sabiedrisko mediju satura veidošanas procesā. Nedz normatīvie akti, nedz sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un LR Rīcības un ētikas kodekss nedod ombudam tiesības sniegt Iesniegumā minēto apstākļu juridisko izvērtējumu, ombuds nevērtē Iesniedzēja uzskatus vai Iesniegumā pausto viedokli.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

atzīst:

[10] Ombuds neatzīst Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālo vadlīniju pārkāpumus LR programmā LR 1 2024. gada 5. augustā raidījumā “Pēcpusdiēna” pārraidītajā sižetā “Bet kāda tūriste no Austrālijas ir vērsusies ar sūdzību gidu organizācijā...” un pēc tā tapušajā 2024. gada 5. augusta publikācijā Lsm.lv – “Kultūru atšķirība vai nepieņemama rīcība? Austrālijas tūriste sūdzas par Latvijas pirts pakalpojumu”.

Izvērtējot atzīto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

iesaka:

[11] Pārdomāt un izveidot tādu intervēšanas struktūru un norises procedūru, kas ļautu intervējamām personām pārvarēt dabisko satraukumu un palīdzētu tām sniegt pārdomātu, izsvērtu un argumentētu savas pozīcijas izklāstu, kas atvieglotu patiesības, kā žurnālistikas galvenā mērķa, sasniegšanu, kā arī novērstu nepamatotās aizdomas par žurnālista atbalstu vienai vai otrai pusei un tendenciozitāti informācijas izklāstā.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas

līdzekļu ombuds

(*paraksts*)*

Edmunds Apsalons

*DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR
LAIKA ZĪMOGU